

Mehlika Özkan İle Öykücülük Üzerine

– F.Ç.Kabadayı · 03 Nisan 2021

Benim tek bir ilham kaynağım var, o da içimde özenle sakladığım çocuk!

Mehlika ÖZKAN

Bugün sizlere hayranı olduğum bir eğitimci, bir çocuk sevdalısı, bir yazarı tanıştıracam. Gerçi benden önce tanıyan çok şanslı kişi olduğuna eminim.

Önce kıymetli konuğumuz hakkında kısa bir bilgi vereyim. Mehlika ÖZKAN. 1948 yılında İstanbul Ortaköy'de dünyaya gelen Özkan'ın konuşması da tam bir İstanbul hanımefendisi olduğunu kanıtlar nitelikte. 1970 Yılında Almanya'ya gitmeden önce kısa bir süre Anaokulu öğretmenliği yaparak çocuklara olan sevgisini kanıtlamış. Ben şahsen onun öğrencisi olmak isterdim. Çocuklar kadar veliler de güler yüzlü, sevecen, azimli öğretmen istiyor biliyorsunuz. Birçok ülkeyi tanımış, birçok ödül almış bir şahsiyet...

Aslında çok sorum var ve bir an önce sorularıma geçmek istiyorum.

“Mehlika Hocam, hoş geldiniz. Öncelikle beni kırmadığınız için çok teşekkür ediyorum. İnsan sizi dinlerken yanaklarına bir gülümseme, düşüncelerine bir hayal âlemi akın ediyor. İlk sorum İstanbul'da mezun olduğunuz Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü ile ilgili. Eğitim kalitesi sizce o yıllarda daha mı iyiydi? Mesela ben lise birinci sınıfta iken birçok alanda eğitim görmüştüm, ikinci sınıfta asıl alanımızı seçmiştik. O eğitimlerin yaşamımda bana büyük katkısı olduğunu inkâr edemem. Sizin mezun olduğunuz okul nasıldı? Üretkenliğinize katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?”

Sevgili Fatma öğretmenim, ben de size önce davetiniz sonra da bu güzel düşünceleriniz için çok teşekkür ederim. Genç bir meslektaşımın bunları duymak beni çok mutlu etti. Sorunuza gelince, o yıllardaki eğitim sistemini bu yıllardaki sistemle karşılaştıramayız. O zamanlar şartlar, yaşamlar, imkânlar çok farklıydı. Biz teknolojiyi tanımayan bir nesildik, dünyamız küçüktü. O nedenle farklılık demeyelim de, tek gerçek şartların bizim nesli biraz daha hayal dünyasına itip, daha yaratıcı olmamıza neden oldu diyebiliriz. Ben bütün öğretmenlerin, her zaman koşullar ne olursa olsun canla başla bilgi aktardıklarına, bu kutsal mesleği yerine getirdiklerine kalpten inanıyorum. Öğretmenlik, sabır, fedakârlık, şefkat, sevgiyi temsil eden çok kutsal bir meslek, onların hakları asla ödenmez. O yıllarda meslek liselerindeki müfredat düz liselerle hemen hemen aynıydı. Bizler de lise birinci sınıftan sonraki iki sene branş dersleri görmeye başladık. Normalde 43 kişilik bir sınıfta ortak derslerin dışında, resim, moda, çocuk gelişimi ve eğitimi derslerinde ayrılır, ortak dersleri birlikte görürdük. Güzel bir okulda okuduğumu ve şanslı olduğumu düşünüyorum. Çok faal bir okulduk, üretkendir, bitmeyen bir enerjimiz vardı. Bize sunulan her şeye açık ve hevesliydik. Şimdi unutulmuş çeşitli faaliyetlerimiz vardı. Sınıflar arası ya da okullar arası münazaralar

yapardık, aldığımız ödülleri hep kitap olurdu. Okumayı seven bir nesildik. Edebiyat dersinde mutlaka Türk yazarlardan ya da dünya klasiklerinden kitaplar okur, eleştirir, bazılarını sahneye uygulardık. Her sene şehirlerarası geziler tertiplerdik. İmkânlarımız sınırlı azmimiz, desteğimiz sonsuzdu. Bu vesile ile bizlere bıkmadan, usanmadan, sevgiyle emek veren bütün öğretmenlerimi saygıyla anıyorum.

Onlar bizim idollerimizdi.

“1970 yılında Almanya’ya gittiniz. Bu nasıl oldu? Orada neler yaptınız mesleki açıdan, anlatabilir misiniz? Bizim ülkemizden farklı olan yanları nelerdi? İyi ki de dediğiniz yanları muhakkak vardır.”

“Ben 1970 yılında evlenerek Almanya'ya gittim. O yıllarda eşim henüz öğrenciydi ve mezuniyetine 2 senesi vardı. Oldukça güç ama bir o kadar da eğlenceli geçen iki yıl. Gerçek hayatı öğrendiğim zor yıllar. Kayın pederim Almanya'da gurbetçiydi, eşimin eğitimine destek oluyordu ama Türkiye'de lise çağında dört çocuğu ve bakmakla yükümlü olduğu büyük bir ailesi daha vardı. Artık iki kişiydik, şartlar değişmişti... Trajikomik yıllar!... Ekmek ve çayla geçirdiğimiz akşam yemekleri, para vermemek için saatlerce yürüdüğümüz yollar... Ailem bize destek olabilirdi ama ben bunu istemiyordum, bu yolu ben seçmiştim, bu benim yolumdu!... Çalışmam gerekiyordu. Diplomamın geçerli olabilmesi için sınava girmem gerekiyordu. Ama tek kelime Almanca bilmiyordum.

Halk üniversitesi kursları eşimin sabırla verdiği sonsuz desteği, her akşam bize gelerek saatlerce benimle pratik yapan gönüllü alman arkadaşları! Ve tam üç ay sonra sınavlara girebilecek derecede Almanca 'ya hâkim olmam, Alman Devlet Okullarına girmeyi başarmam bana emek veren herkesi sevindirdi. Mesleki açıdan baktığımızda sadece şunu söyleyebilirim; o yıllarda Türkiye'de anaokulları henüz yeni yeni açılmaya başlamıştı, çok yaygın değildi, oysaki Almanya bu konuda çok gelişmişti, her çocuk okulöncesi mutlaka anaokuluna gidiyordu, yaşı gelen her çocuk sosyal, ekonomik şartları ne olursa olsun bu hakka sahipti.”

“Birazda eşinizin görevi nedeniyle gittiğiniz Güney Amerika’dan bahsedelim. Bize o günleri anlatır mısınız?”

“Güney Amerika; Arjantin, Uruguay, Paraguay, Peru, Şili, Brezilya!!! Rüya gibi geçen dört yıl! Arjantin, yirmi dört saat yaşamın devam ettiği güzel ülke. Anlamı güzel rüzgârlar olan, her milletten insanın bir arada yaşadığı, muhteşem şehir Buenos Aires. Dilini bilmeseniz de, ama yine de anlıyormuşsunuz gibi her şeyi uzun uzun anlatan, yüzünüze gülümseyerek bakan, ülkesini, bayrağını, toprağını seven, her güçlükten çıkmasını bilen, toprağı kadar geniş yürekli sıcak ülkenin sıcacık insanları...

Yabancılık çekmediğim, ülkemdeymişim gibi yaşadığım, unutamadığım yıllar...”

“Ah ne güzel anlattınız. Keşke imkânım olsa da ben de gidebilsem dedim şimdi. Yurda döndüğünüz 1989

yılında en çok neyi özlediğinizi anımsıyor musunuz? Döndüğünüzde oradan getirdiğiniz artılar, kişiliğinize, bilginize katkıları nelerdi?"

"İnsan uzun yıllar ülkesinden uzak yaşadığında, inanın bana her şeyi özlüyor. Sokaktan, "patates soğan, simitçi, eskici ya da soğuk kış akşamlarında bozaa" diye uzatarak bağırın satıcıların sesini bile özlüyor. Ben de galiba en çok ses özlemişim. Biz eşimin görevi nedeniyle, kısa kısa da olsa daha birçok ülke gezdik. Tabii ki gördüğüm bu yaşamlar benim farklı kültürleri tanımama, yeni şeyler öğrenmeme, bakış açımın zenginleşmesine büyük katkılarda bulundu."

"Sizin TRT İstanbul televizyonu Çocuk ve Gençlik Bölümü'nde öykü, senaryo metin yazarlığı, EBU, ABU, Drama Serisi öyküleri ve Program danışmanlığı yaptığınızı biliyoruz. Bize anlatır mısınız? Zorluk ve kolaylıkları, ulaşabildiğiniz kitleler, unutamadığınız bir anınız, destek olan dostlarınız ve tabii ki zorluklar?"

"TRT benim hayatımda bir okuldu.

Ben TRT'de sırasıyla, öykü, senaryo, metin nasıl yazılır? Önce onları öğrendim. Sonra, çocuğa öykü nasıl yazılır? Onu öğrendim. Daha sonra, emek vererek günlerce üzerine çalıştığım yazdıklarım, eleştirilerek düzeltmem ve yeniden yazmam için nasıl geri gelir? Onu öğrendim. Çocuğa yazmanın çok zor olduğunu da TRT'de öğrendim. Yüksek lisansımı ve Masterımı TRT'de yaptım diyebilirim. TRT'de geçirdiğim hiçbir yılı unutmadım, hala benden yaşça küçük olan yol arkadaşarımla sevgi ve saygı dolu bağlarımız var.

İlk çektiğimiz "Bakar mısın" programını unutmam mümkün değil. İlk deneyim ilk zorluklar! Mekân bizim evin bahçesindeki küçük oğlumun ağaç evi. Hava soğuk, ekip mola verdiğinde, ben mutfakta yiyecek ve çay hazırlıyorum. Işık sistemini ayarlamak için evdeki çift kişilik çarşaf deniyor. Başroldeki kukla ikide bir sökülüyor ve benim tarafımdan tekrar dikiliyor. Kuklaya eşlik eden çocuğa, çekim öncesi dakikalarca diksiyon dersi veriyorum...

Ama bir işi severek ve isteyerek yapınca, sonuca ulaştığınızda zorlukları unutuyorsunuz. O yıllarda birçok çocuğa ulaştığımızı biliyorum. Bizlere mektup yazarak ulaşan çocukların dışında, hafta sonları da birçok çocuk bahçenin önüne gelerek, ağaç evde yaşadığına inandıkları kuklaya seslenirlerdi. Ben de onları hayal kırıklığına uğratmamak için bahçeye çıkar "Pırtık" uyuyor derdim ve bitmek bilmeyen sorularını yanıtlamaya çalışırdım."

"Aman Allah'ım... Müthiş... Ne güzel... Çocuğun dilinden anlamak ve sabır... Peki, aldığınız üç büyük ödül var. Bunlar hakkında bilgi verebilir misiniz?"

"EBU, Avrupa ülkelerinin katıldığı bir kuruluş. Her sene bütün üye ülkelerden, ülkenin coğrafi ve yaşam şartlarına uygun bir öykü ve bir drama hazırlamalarını talep ederlerdi. Bu bildirim TRT'den duyurulur ve

TRT yönetimi tarafından seçilen öykü, çevirisi yapılarak gönderilirdi. Gönderilen öykü, oradaki bir heyet tarafından değerlendirilerek onaylanırdı. Sonra oradan gelen bir temsilci bizlerle tanışır, öykü hakkında daha detaylı bilgi alırdı. Öykü senaryo aşamasındayken, EBU temsilcisi tekrar gelerek senaryonun şartlara uygun olup olmadığını kontrol ederdi.

ABU ise, Asya ülkelerinin katıldığı bir kuruluş. Burada da işlemler aynı şekilde yürütülürdü. Tabii, yazdığınız bir öykü veya dramanın Avrupa ve Asya'da yaşayan binlerce çocuğun izleyecek olması çok heyecan ve gurur verici bir duygu. Bunu başarabildiğim için çok mutluyum."

"AÇEV, Çocukla ilgisi olan herkesin duyduğu bir kurum ve metinlerinin bir bölümünü siz yazmıştınız. AÇEV'in amacını okurlarımıza hatırlatalım mı?"

"Açılımı, Anne Çocuk Eğitim Vakfı olan AÇEV, 1993 yılında Prof. Dr. Sevda Bekman tarafından özenle kurulmuş bir proje. Kısaca buradaki amaç, ihtiyaç sahibi çocuklar, anne babalar, genç kadınlar, çocukluk döneminde ailenin önemi, cinsiyet eşitliği, toplumsal farkındalık, geleceğe atılması gereken adımlar ve bunun gibi toplumsal sorunlar. Benim TRT'den bir arkadaşımın katkıda bulunduğu bölüm "Bilinçli Aile Planlaması" proje çalışmasıydı. Çok emek verdiğimiz bir projeydi."

"Drama dersleri verdiğinizi biliyoruz. Dramanın da tiyatro kadar önemli olduğunu ve çocuğun hayatında önemli yer olduğuna inanan biri olarak soruyorum. Drama derslerinde çoğunlukla kendi yazdıklarınızı mı uyguluyordunuz?"

"Sizin de dediğiniz gibi, Drama dersleri gerçekten çok ama çok önemli. Buna ben de katılıyorum ve sadece çocuklar için değil, yetişkinlerin de uygulamaları gerektiğini düşünüyorum. Ben drama derslerine başlarken, içinde birçok karakteri olan, o an içimden gelen bir masalla başlarım. Sonra çocuklar kendi istedikleri karakterleri seçerler ve ben anlatmaya başladığımda, sıra karakterlere geldiğinde her çocuk kendi seçtiği karakterle masala girer ve onu yorumuyla oyuna katar. Klasik müzik ile dramayı da çok önemsiyorum, gözler kapalı sadece müziğin ritmiyle yapılan.

Yağmur mu yağıyor? Şemsiyeleri açalım!
Koca bir dağın altındayız, tırmanalım gibi!"

"Şu sıralar, kendi yazdığınız öyküleri You Tube kanalından çocuklar için seslendiriyorsunuz ve ben de bu alana ilgisi olan herkes gibi ağız açık dinliyorum. Çocuklara öykü yazmanın büyüklerden daha zor ve daha hassas olduğunu bilen bir eğitimci olarak sizi tebrik etmek istiyorum. Öykü yazmak ayrı, seslendirmek ayrı bir yetenek, bu özelliğinizi keşfetmenize yardımcı olan, yol gösteren, unutmadığınız biri oldu mu?"

“Ne güzel düşünceler, teşekkür ederim. Sizin de dediğiniz gibi, çok hassasiyet isteyen bir konu. Çünkü çocuk, iyi bir dinleyici olduğu kadar, iyi de bir eleştirmen. Dikkatini çekmek kolay değil. Hoşuna giderse dinler, gitmezse dinlemez. Yazarken de çok dikkatli olmak gerekiyor. Ufak bir hata, nasıl algılanacağı belli olmayan bir cümle tehlikeli olabilir. Az önce de söylediğim gibi TRT bana bu konularda bir okul oldu. Bunun yanında bu okulda beni defalarca yazdıklarımı acımasızca geri çeviren Hülya Alp ve eleştiri yağmuruna tutan Zehra Gökdeniz’i sevgiyle selamlıyorum.”

“Eleştiri -olumlu ya da olumsuz anlamda- ancak kendini geliştirebilecek karakterdeki insanlara yapıyor fikrindeyim. Peki, Mehlika Hocam, öykülerinizi yazarken ilham kaynağınız nedir?”

“Benim tek bir ilham kaynağım var, o da içimde özenle sakladığım çocuk! İçimdeki o çocuk da aynı özenle benim 73 yaşında olduğumu benden saklayarak beni kendisiyle hayal dünyasına sürüklüyor.”

“Harikasınız. Bir öyküyü ne kadar sürede yazıyorsunuz?”

“Bu çok değişken olabiliyor. Bazen üç gün, bazen üç hafta sürebiliyor. Çünkü ben de yazdıklarımı defalarca okuyup, yazdığım öyküyü eleştirebiliyorum, "yok Mehlika bu olmamış" diyorum.”

“Mehlika Hocam, siz İstanbul Türkçesiyle konuşan dilimizi doğru kullanan biri olarak, sosyal medyada dilimizi bozan, yanlış, eksik ve hatalı kullananları gördükçe neler düşünüyorsunuz? Bu sorunu nasıl düzelteceğiz?”

“Zaman değiştiğiçe, dil de beraberinde değişikliğe uğrayabiliyor. Bu kolaycılık kültürünün benimsenmesinin bir sonucudur. Farklı anlamları olan kelimeleri öğrenmek yerine, kısaltmalar kullanmanın bir süre sonra, ortak dil oluşturulacağına inandırılan gençlerin, birbirlerini anlamakta karşılaşacakları sorunların temellerini attıklarını ve buna teknolojik gelişme kulpu takılarak, onlara sevdirmeye çalışıldığını, kelimelerin farklı anlamlarının, onların iletişimde faydalı olacağını, gençlere dayatarak değil, anlatarak onları inandırmalıyız. Ben bu konuda üstüme düşeni yaptığıma inanıyorum.”

“Bugüne dek yaptığınız güzel çalışmalar eminim ki sizi mutlu ediyor, gülümsetiyor ve başkalarına ilham oluyordur. Peki, keşke dediğiniz bir şey oldu mu hayatınızda?”

“Keşke ile başlayan her cümle olup bitmiştir. Olup biten şeylerin arkasından yakınmak değil de ders almak gerekir. Ben baktım ki faydasız bir kelime, o nedenle uzun zamandır keşke ile başlayan cümleleri kullanmayı bıraktım.”

“Peki hayatının baharını bilinçli ya da bilinçsiz, farklı koşullarda yaşayan gençlerimize hayatla ilgili tavsiyelerinizi almak istesek onlara neler söylersiniz?”

“İnsan olmanın değerlerini unutmamalarını, ön yargıdan uzak durmalarını, her canlıya merhamet edip sevgi duymalarını, asla pes etmemelerini, öğrenmenin yaşının olmadığını, hayallerinin peşinden koşmalarını, koşullar ne olursa olsun hayata tutunmak için bir nedenlerinin olduğunu hep hatırlamalarını, bu güzel ülkenin sahibi olduklarını ve onu her şekilde özenle koruyarak bir sonraki nesile teslim edeceklerine olan inancımın ve güvenimin tam olduğunu bilmelerini isterdim.”

“Kadın yazar olmanın zorluklarından bahsedelim mi hocam?”

“Yazıların cinsiyeti yoktur!

Ben yazarları, kadın ve erkek olarak hiç ayırtırmadım ve özellikle de, kadın yazar olmanın zorlukları olduğunu düşünmüyorum.”

“O zaman ben susayım burada. Konuyu değiştireyim. Eşiniz size daima destek oldu. Mutlu evliliğin sırları hakkında da sizi bulmuşken birkaç ipucu alalım.”

Evlilik, içine koskoca bir hayatı sığdırmak istediğiniz bir binayı inşa etmektir.

İçinde her şey var, güven, emek, güçlük, çaba, yorgunluk, sevinç, mutluluk, paylaşmak...

Bu binayı inşa edeceğiniz yol arkadaşınızı seçmek çok önemlidir. Ben bu seçimi çok iyi yaptım.”

“Mehlika, benim de şiir alanındaki mahlasımdır bu arada. Çok güzel bir isim. İsminizin nasıl konulduğunu anlattılar mı size? Bizimle paylaşır mısınız?”

“İsmim, o zamanlar genç bir üniversite öğrencisi ve Yahya Kemal Beyatlı hayranı olan en küçük amcam tarafından "eğer kız olursa Mehlika olsun" diye daha ben henüz ben dünyaya gelmeden önce konulmuş. İsmimi aldığım Yahya Kemal Beyatlı'nın şiiri ile liseler arası bir şiir yarışmasında da birincilik almıştım. Çok sevdiğim edebiyat öğretmenimden ödül olarak "şiir antolojisi kitabı" benim aldığım en anlamlı hediyedir. Mehlika isminin anlamı Farsça'dan türeyen, "ay parçası" demektir.”

“Evet, bana da bu Mahlas verildiğinde ilk onu araştırmıştım. Mehlika Hocam, öykülerinizden oluşan bir kitap yayınlamayı düşündünüz mü? Niçin?”

“Ben öykülerimi kitap olarak yayınlamayı hiç düşünmedim. Nedeni ise, ne yazık ki raflarda bekleyen binlerce mutsuz kitap. O nedenle geç de olsa çağın teknolojisine uyarak daha çok çocuğa ulaşmayı hedef aldım. Ama tabii ki başlarken umut ettiğim ve kalben çok istediğim başka bir hedefim vardı. O da, "çocuk olup da çocukluğunu engellerle yaşamak zorunda kalan çocuklardı". Çok şükür dileğim yerine gelmeye başladı.”

“Yeni projeleriniz var mı? İpucu alabilir miyiz?”

“Üzerinde çalıştığım birçok projem var. Bunların içinde beni en çok heyecanlandıran, çocukluğumu ve çocukluğumun geçtiği Ortaköy'deki anılarımı derlediğim hikâyem.”

“Kanalınız dört yaş ve üzeri her çocuğun rahatlıkla dinleyebileceği bir kanal. Mehlika'nın Öyküleri adı altında sizi bulabilirler diye buradan okurlarımıza duyuralım.

“Evet, severek yazdığım ve özenle okuduğum öykülerimin videolarını, YouTube / Mehlika Özkan kanalından izleyebilirler.”

Bu güzel söyleşi için sonsuz teşekkür ediyorum Mehlika Hocam, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

“Ben de size çok teşekkür ediyorum, başarılarınızın devamını diliyorum. Sağlık ve sevgiyle kalın sevgili Fatma öğretmenim.”